

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM
JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

**PILLANATKÉP
A DIGITÁLIS PIACOK SZABÁLYOZÁSÁRÓL**

A DMA a vállalati compliance tükrében

című doktori értekezés tézisei

DR. FIRNIKSZ JUDIT

Témavezető:
DR. SZILÁGYI PÁL BÉLA
egyetemi docens

Budapest
2023

TARTALOM

1. Kitűzött kutatási feladat	4
1.1. Az értekezés témája és aktualitása	4
1.2. Az értekezés által kitűzött kutatási feladat és cél	4
2. A kutatás módszertana, az értekezés szerkezete	6
3. Kutatási eredmények	12
3.1. A digitális compliance szerepe és problémaköre	12
3.2. A digitális megfelelési kérdések hatókörét érintő alapfogalmak	13
3.2.1 Digitális piacok, digitális ágazat	13
3.2.2 Platformok, platformszabályozás	15
3.3. A digitális szabályozás területein átívelő megfelelési kérdések	18
3.3.1 Rangsorolás	18
3.3.2 Interoperabilitás	19
3.3.3 Párhuzamok	21
3.4. Záró következtetések és a hasznosítás lehetőségei	22
4. Az értekezés témakörében készített publikációk	24
4.1.1 Idegen nyelvű publikációk	24
4.1.2 Magyar nyelvű publikációk	25
5. Függelék	26

A KÉZIRAT LEZÁRÁSÁNAK DÁTUMA: 2023. JÚNIUS 20.

„Nem elég mai időkben törvényeket írni;
de azok iránt szimpátiát is kell
gerjeszteni.”

Széchenyi István¹

„A tudás mindig jóval a piacok mögött
kullog.”

Frank H. Easterbrook²

¹Széchenyi, I. (1981). *A Magyar Akadémia körül*. Magvető, Budapest.

²„*Wisdom lags far behind the market.*” Easterbrook, Frank. H. (1984). Limits of Antitrust. *Texas Law Review*, 63(1), p.5. (Fordítás tőlem, F.J.)

1. KITŰZÖTT KUTATÁSI FELADAT

1.1. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMÁJA ÉS AKTUALITÁSA

A digitalizáció valamennyi ágazatban átalakította a gazdasági folyamatokat. Az európai jogalkotás erre adott válasza a *digitális ágazat szabályozásának* elsöprő hulláma, melynek révén az Európai Unió meg kívánja erősíteni digitális szuverenitását, és ennek érdekében az adatokra, technológiára, infrastruktúrára és ezek gazdasági következményeire összpontosítva biztosítani kívánja a digitális egységes piac működését és az egységes adatpiac megteremtését az európai gazdaság versenyképessége érdekében.

Az értekezés alapjául szolgáló kutatás *aktualitását* a digitális transzformáció által beindított uniós jogalkotási folyamat, azon belül is ennek központi elemének, a DMA³-nek 2020 és 2022 közötti alakulása, majd hatályba lépése adja.

Mind maga a robbanásszerű ütemben zajló digitális transzformációs folyamat, mind pedig a szabályozási környezet átalakulása folyamatos és jelentős *adaptációs kihívást* jelent a piaci szereplők számára. Az értekezés *a DMA szabályozási rendszerének összefüggéseiből kiindulva, egyszersmind a digitális gazdaság tágabb szabályozási kontextusában elhelyezve* azon kérdések vizsgálatára irányul, amelyekről az előzetes interjúk, szakmai párbeszédék alapján beazonosítható volt, hogy *a magyar piacon működő digitális vállalkozások számára a szabályozási átalakuláshoz történő adaptációt elsődlegesen meghatározzák*. Digitális vállalkozásnak tekinti az értekezés mindazon piaci szereplőket, melyek kínálata digitális technológiákra épül, vagy tevékenységük során digitális technológiát alkalmaznak.⁴

1.2. AZ ÉRTEKEZÉS ÁLTAL KITŰZÖTT KUTATÁSI FELADAT ÉS CÉL

Az értekezés tematikai lehatárolásánál a végső szempont, a tulajdonképpeni *kutatási alapkérdés* annak meghatározására irányult, hogy a DMA-ből kiindulva melyek azok a kérdések, amelyek a szabályozási megfelelés (*regulatory compliance*) szempontjából a hazai digitális vállalkozások számára (főként innovációs projektjeik kapcsán) a legjelentősebb problémaként merülnek fel. Az értekezés alapjául szolgáló kutatás az alábbi kérdéseket és ehhez kapcsolódó *kutatási feladatokat* azonosította be:

- (i) a digitális megfelelés szerepének és problémakörének lehatárolása;
- (ii) a digitális megfelelési kérdések *hatókörét (scope of digital compliance) érintő alapfogalmak* (digitális piacok, digitális ágazat, ökoszisztémák, platformok) értelmezése és ezen keresztül a DMA szabályozási megközelítésének elhelyezése a digitális gazdaság uniós szabályozási rendszerében;
- (iii) *a digitális szabályozás területein átívelő megfelelési igények jogi kérdéseinek vizsgálata;*
- (iv) tekintve, hogy a szabályozás minden korábnál jelentősebb bizonytalansági faktorral dolgozik és *visszacsatolási lehetőségeket kínál, az ebből adódó jogi lehetőségek és feladatok elhelyezése a compliance rendszerében.*

Az értekezés ilyen módon pillanatfelvételnak is tekinthető, amely *a DMA hatálybalépése körül felmerülő legfontosabb compliance kérdések* elemzésére fókuszál. Összességében a fent

³ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/1925 rendelete (2022. szeptember 14.) a digitális ágazat vonatkozásában a versengő és tisztességes piacokról, valamint az (EU) 2019/1937 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (digitális piacokról szóló jogszabály), HL L 265., 2022.10.12., 1–66. o.

⁴ Lyytinen, K., Yoo, Y., & Boland, R. J. (2016). Digital product innovation within four classes of innovation networks. *Information Systems Journal*, 26(1), 47–75.

meghatározott kutatási feladatok vizsgálatának *kettős célja* van: egyrészt a vállalati compliance számára módszertani sarokkövek meghatározása a digitális szabályozási kérdések feldolgozásához és beépítéséhez, másrészt a visszacsatolási hurokra vonatkozó hipotézis révén további kutatási irány kijelölése az innováció lekövetésére alkalmas szabályozási megközelítés vonatkozásában.

2. A KUTATÁS MÓDSZERTANA, AZ ÉRTEKEZÉS SZERKEZETE

A doktori iskolai tanulmányokra 2019 tavaszán történő jelentkezéshez a motivációt az az ügyvédi gyakorlatból addigra már közvetlenül is leszűrt felismerés adta, hogy a *digitális transzformáció* a társadalmi és gazdasági élet szinte minden szegmensét áthatja, immár nem fogalmazható meg leszűkítő értelemben, pusztán információtechnológiai kérdésként.

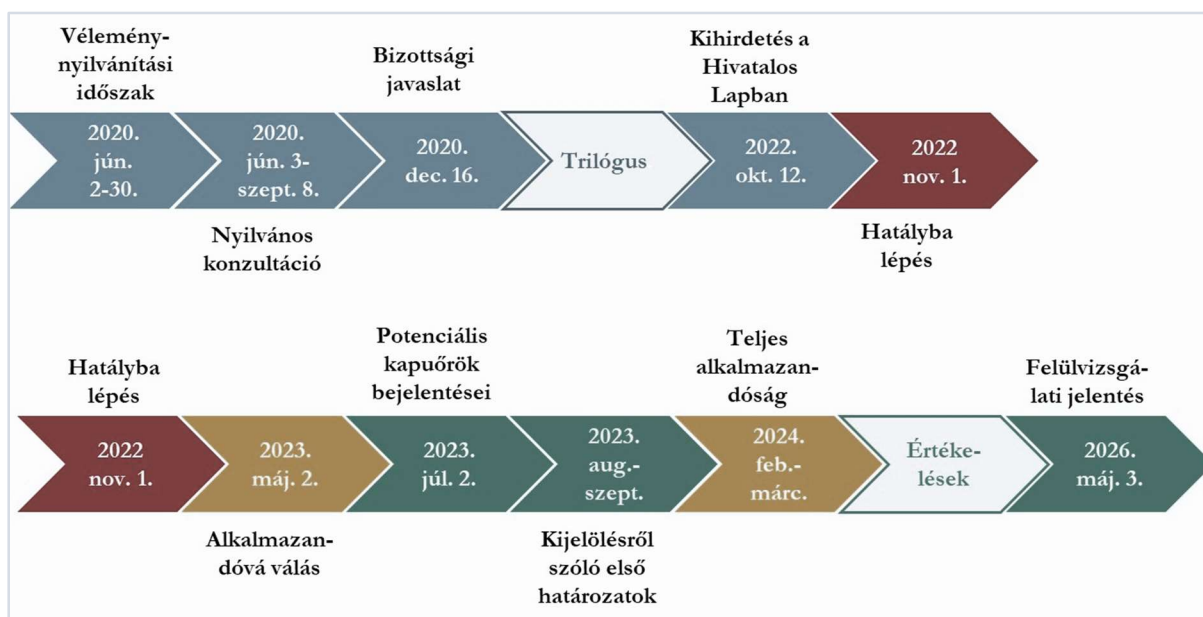
A doktori tanulmányok megkezdésének időpontjára – 2019 őszére – világosan körvonalazódott, hogy a folyamatban lévő adatforradalom és az annak háttérében álló technológiai fejlődés hatására a piaci szereplők magatartása is jelentős és koncepcionális változáson ment át, és további, a korábbiaknál is jelentősebb arányú változásoknak nézünk elébe. A gazdaság egésze átalakult, sőt a társadalom működésének új területei – gondolva itt például a közösségi hálók keresleti és kínálati oldalra gyakorolt hatásaira, hirdetési és adattermelő potenciáljára, valamint az utóbbi időben már piactérként is történő működésére – monetizálódtak az új üzleti modellek részeként, és váltak a piaci működés új terepeivé.

A jelentkezési anyagban leadott kutatási terv a vizsgálat tervezett fő irányát még úgy fogalmazta meg, hogy „a piaci folyamatok e minőségi átalakulása a versenyjog értékelési szempontrendszerét, jogalkalmazási gyakorlatát és szabályozási kérdéseit is közvetlenül érinti mind az alapul fekvő jelenségek feldolgozása, mind az egyéb jogterületekkel (így különösen a szintén átalakulás alatt álló adatvédelmi joggal, valamint az új technológiák szabályozási kérdéseit megoldani hivatott IT-joggal) történő érintkezése kapcsán”.

Az előbbieken ismertetett fő irány mentén került sor a kutatási tervben a kutatási alapkérdés megfogalmazására. Ez abból kiindulva, hogy a digitális transzformáció a piaci szereplők magatartását és a piaci folyamatokat gyökeresen átformálja, azt helyezte a vizsgálat középpontjába, hogy a „digitalizált” piacokra alkalmazható-e jelentős változtatások nélkül a „hagyományos” piacokon kialakult versenyjogi paradigmarendszer (arra is tekintettel, hogy a versenyjogi szabályozás keretjellege folytán a jogalkalmazási gyakorlat szerepe meghatározó és változatlan versenyjogi szabályozás mellett a paradigmaváltozás végbe mehet akár a jogalkalmazási gyakorlat változásával).

A jelentkezés időpontjában még nem volt sejthető, hogy rövidesen milyen jelentős volumenű jogalkotási hullám indul be az Európai Unióban. A kutatás háttérében – a kutatási kérdés megfogalmazását és a módszertant is közvetlenül befolyásoló folyamatként – ott zajlott a digitális gazdaságot érintő átfogó jogalkotás. Megjegyzendő, hogy ehhez még két olyan további külső folyamat csatlakozott, amely a kutatást keretező tényezőként azonosítható be: (i) a pandémia egymást követő hullámai, amelyek a digitális gazdaságban zajló folyamatokra katalizátorként hatottak, (ii) a technológia, így különösen a mesterséges intelligencia alapú rendszerek további gyors ütemű fejlődése.

Az uniós jogalkotási folyamat azzal is járt, hogy a kutatás számára kitűzött elsődleges kérdésre az Európai Bizottság a maga részéről adott is egyfajta választ: az adatvezérelt gazdaság működése, így különösen a kapuőri szerepet betöltő platformok által felvetett kihívásokra a DMA rekord ütemben történő kidolgozásával, elfogadásával és hatályba léptetésével reagált.

1. ábra
A DMA jogalkotási és jogalkalmazási mérföldkövei
Forrás: saját szerkesztés

Piaci, vállalati szemszögből a kutatás 2020 tavaszától egybeesett az DMA-re történő felkészülési időszakokkal (lásd az 1. ábra felső sorát). A doktori tanulmányok számára 2019-ben kialakított kutatási terv fontos szerepet szánt annak, hogy a kutatás keresztmetszetet adjon arról, hogyan érzékelik az érintett hazai piaci szereplők a digitális transzformáció által okozott paradigmaváltás jogi-szabályozási következményeit. A DMA-ra vonatkozó bizottsági javaslat megjelenésével kezdődően ez a dimenzió fokozatosan előtérbe került, és javarészt ennek köszönhetően a kutatás a *law in context* megközelítésben gyökerezik, mivel szélesebb körben és egyidejűleg igyekezett követni az alapul fekvő politikai és gazdasági problémák megértését és modellezését, valamint a kialakulóban lévő szabályozási válaszokat. Ebben a tekintetben azt a Francis Snyder⁵ által kialakított és a jelenlegi jogtudományban is továbbélő⁶ megközelítést követi, amely az uniós jogra mint a politika, a közgazdaságtan és a jog bonyolult szövetére tekint, és annak tanulmányozására ennek megfelelően interdiszciplináris, kontextuális és kritikai megközelítést lát szükségesnek.

A kutatást ugyanis az a vita is keretezte, amely 2019-ben a Magyar Tudományos Akadémia Világgazdasági Tudományos Tanácsának napirendjére is felkerült, és azt a kérdést helyezte középpontba, mennyiben képesek a hazai és a régiós digitális vállalkozások egy alternatív növekedési motor szerepét betölteni.⁷ A vita kiinduló kérdésként felvetette, hogy a hazai digitális

⁵ „European Community law represents, more evidently perhaps than most other subjects an intricate web of politics, economics and law. It virtually calls out to be understood by means of a political economy of law or interdisciplinary, contextual or critical approach.” Snyder, F. (1987). *New Directions in European Community Law. Journal of Law and Society*, 14(1), 167–182. <https://doi.org/10.2307/1410304>.

⁶ Harlow, C. (2022). The EU and law in context: the context. *European Law Open*, 1(1), 209–215. <https://doi.org/10.1017/elo.2022.10>, valamint Herlin-Karnell, E., Conway, G., & Ganesh, A. (2021). *European Union Law in Context*. Bloomsbury Publishing.

⁷ A Világgazdasági Tudományos Tanács kilencedik ülése, 2019. december 12. <https://kti.krtk.hu/hirek/hirek-2/sass-magdolna-eloadasa-a-vilaggazdasagi-tudomanyos-tanacs-kilencedik-ulesen/>. Szanyi, M. (2021). Előszó - A Világgazdasági Tudományos Tanács 2019/20-as működése és a megvitatott témák. Digitális átalakulás és felzárkózás

vállalkozások tevékenysége eredményezhet-e olyan helyi innovatív megoldásokon alapuló, jelentős helyi hozzáadott értéket generáló, minőségi fejlődést, amely érdemben ráhatást gyakorolhat a vizsgálat megállapításai szerint elsősorban a közvetlentőke-befektetők beruházási döntéseitől függő fejlődési pálya átalakulására. Ezzel párhuzamos kérdésként került megfogalmazásra, hogy képesek-e ezek a vállalkozások olyan mértékben dinamizálni a közép-európai országok gazdaságait, hogy ezzel növekedési modellváltást tudjanak beindítani.⁸ Mind a globális értékláncokban szerepet játszó (döntően multinacionális vállalkozáscsoportok részeként működő) leányvállalatok, mind a helyi technológiai vállalkozások azt érzékelik, hogy versenyben maradásuk feltétele az, hogy jelentős digitalizációs erőfeszítéseket tegyenek. Ez versenyparitás, nem versenyelőny, hiszen versenytársaik hasonló erőfeszítéseket tesznek, ezért a fejlődés a legtöbb esetben csak a meglévő erőviszonyok megőrzését biztosítja, nem feltétlenül teremt kitorési lehetőséget.⁹

A vállalati működés során a kockázatkezelés kiinduló lépései a kockázatok feltárása, beazonosítása, majd azok értékelése: az ennek során alkalmazandó szempontok már a hagyományosnak tekinthető piacokon is rendkívül szerteágazóak. A berobbanó uniós digitális jogalkotás folyamatának láttán és a fenti vita következtetéseinek alapján jutott el a kutatás (i) a vállalati megfelelés stratégiai jelentőségének vizsgálatához, (ii) annak a vállalati korlátokat és lehetőségeket összefoglaló ún. háromlábú stratégiai modellben történő elhelyezéséhez, és (iii) ahhoz a megállapításhoz, hogy a vállalati megfelelés mind az intézményi feltételek, mind pedig a vállalatspecifikus erőforrások és képességek oldaláról releváns.¹⁰ A megfelelés a gyorsan változó digitális piacok és digitális szabályozás kontextusában a vállalkozások számára stratégiai jelentőségű, az érintett piaci szereplők teljesítményét közvetlenül is befolyásoló tényező.

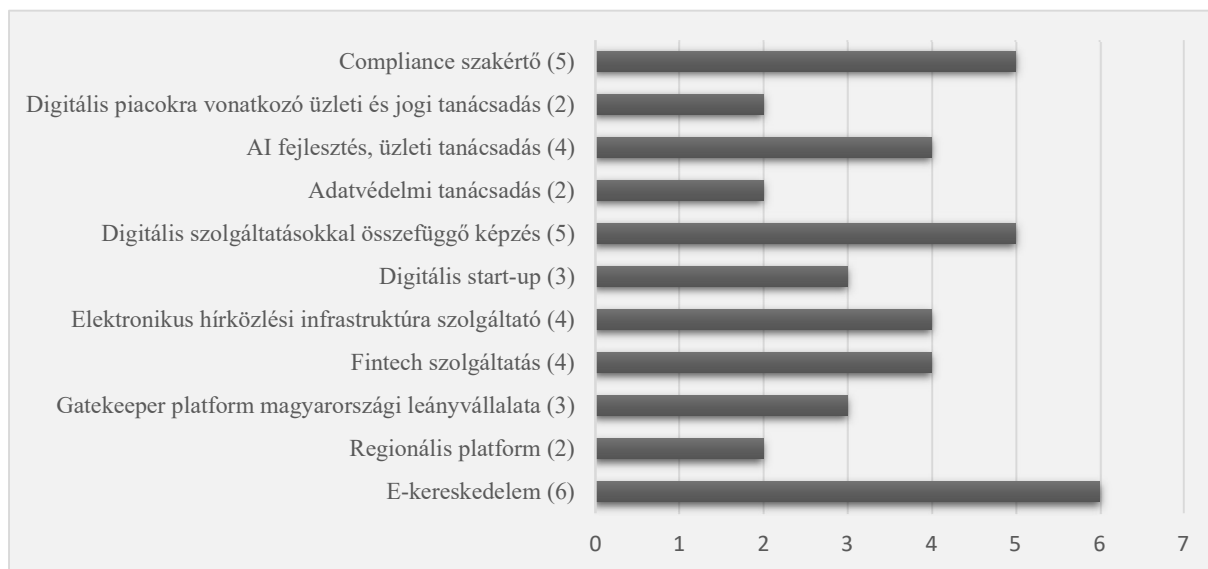
A megfelelési problémák feltáró, empirikus jellegű eszközként szolgáltak az egyéni interjúk, illetve szakértői párbeszéd (így különösen tematikus workshopok, meet-upok), amelyek során negyven szakértővel került sor tételes adatfelvételre is. Az *1. diagram* a megkérdezett szakértők szakmai háttérét mutatja be. A megkérdezettek közül sajátos és témánk szempontjából rendkívül értékes részhalmozatot képeznek a digitális szolgáltatásokkal összefüggő üzleti és szakmai képzésekben résztvevő szakemberek, akiknél a digitális szolgáltatásokkal összefüggő igények és kérdések (technológia, adatmanagement, piacralépés, üzleti modellek átalakulása, értékláncok változásai) integráltan jelennek meg.

gyártó gazdaságokban - Magyarország példája. In Szanyi, M. Szunomár, Á. & Török, Á. (Szerk.), *Trendek és töréspontok II.* Akadémiai Kiadó.

⁸ Sass, M. (2021). Jobb ma egy veréb, mint holnap egy tuzok? - Alternatív növekedési utak keresése a visegrádi országokban. In Szanyi, M. Szunomár, Á. & Török, Á. (Szerk.), *Trendek és töréspontok* (pp. 10–59). Akadémiai Kiadó., illetve Szalavetz, A. (2021). Digitális vállalkozások Magyarországon - Egy növekedési alternatíva. In Szanyi, M. Szunomár, Á. & Török, Á. (Szerk.), *Trendek és töréspontok* (pp. 24–31). Akadémiai Kiadó.

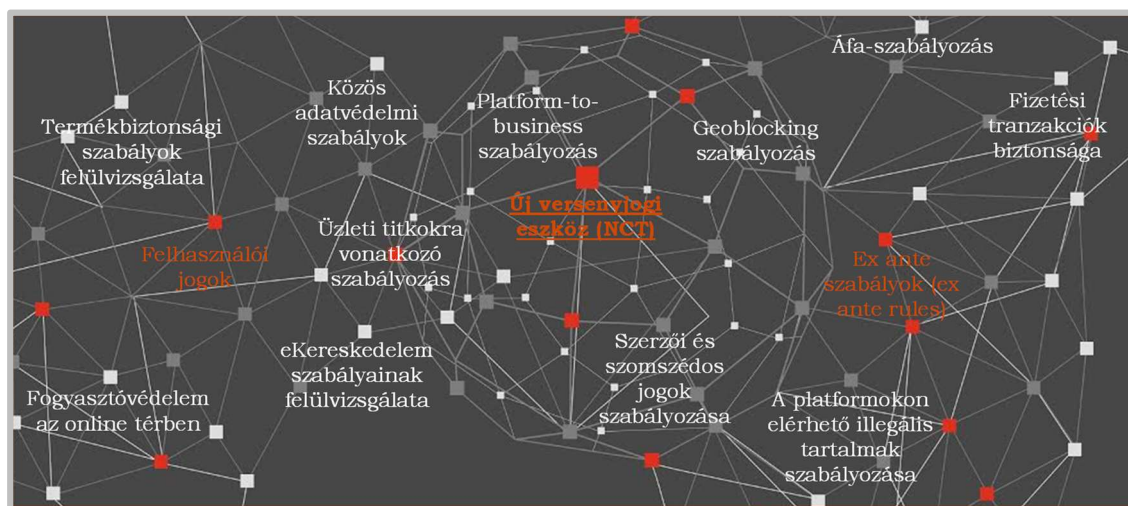
⁹ Demeter, K. (2021). Digitalizáció alulnézetből. In Szanyi, M. Szunomár, Á. & Török, Á. (Szerk.), *Trendek és töréspontok II.* (pp. 100–115). 2021.

¹⁰ Peng, M. W. (2022). *Global Strategy* (5th Edition). Cengage.

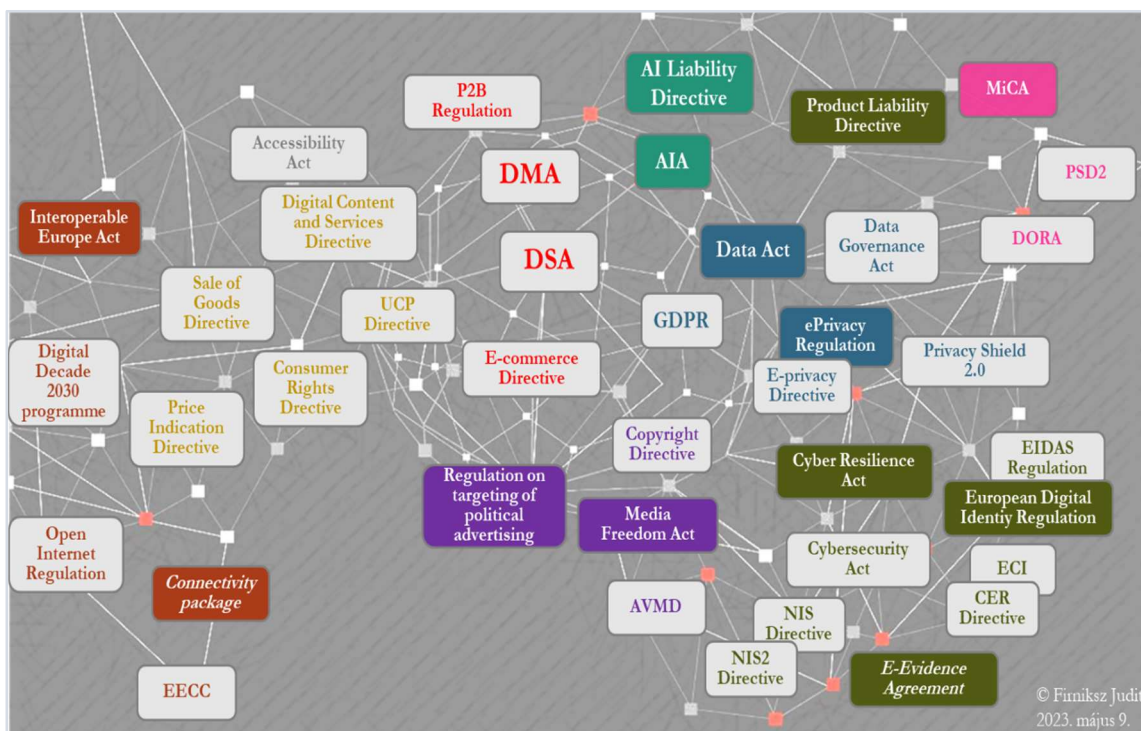
1. diagram
Az adatfelvétellel érintett negyven szakértő szakmai háttér szerinti bontásban
Forrás: saját szerkesztés

Különös tekintettel arra, hogy az adatok felvételének kezdeti időpontjában nem voltak széles körben ismertek a digitális piacokat érintő uniós szabályozási kezdeményezések, ezért az interjúk részét képezte a DMA tartalmának (az aktuális jogalkotási státuszának megfelelő) ismertetése, és kialakításra került egy ún. *szabályozási térkép*, amely a digitális gazdaságban legfontosabbnak érzékelt megfelelési kérdések beazonosítását követte. A 2. ábra a DMA-t érintő jogalkotási kezdeményezés nyilvános konzultációjának közrebecsátását követően (2020 nyarán) készült.

2. ábra
A szabályozási térkép 2020 nyarán használt változata
Forrás: saját szerkesztés

Az idő előrehaladtával, ahogy az uniós kezdeményezések közismertsége megnőtt, a piaci szereplők is bővítették a DMA szabályozási környezetét szempontjából általuk relevánsnak tartott uniós jogalkotási elemeket és kezdeményezéseket. A 3. ábra az adatfelvételi időszak lezárakor, 2023. május 9-én irányadó képet foglalja össze.

3. ábra
A szabályozási térkép 2023. május 9. napján lezárt változata
Forrás: saját szerkesztés

Az értekezés tematikai lehatárolásánál a végső szempont, tulajdonképpen *kutatási alapkérdés* annak meghatározására irányult, hogy a DMA-ből kiindulva melyek azok a kérdések, amelyek a compliance szempontjából a hazai digitális vállalkozások számára (főként innovációs projektjeik kapcsán) a legjelentősebb problémaként merülnek fel. A piaci szereplőkkel lefolytatott adatfelvételi beszélgetések az alábbi lépésekből álltak és következtetésekre vezettek:

- *Milyen funkciót tölt be a digitális vállalkozások esetén a compliance:* a válaszadók többsége azt a választ adta, hogy a compliance szerepe és keretei a digitális vállalkozásoknál nem letisztult;
- A digitális ágazat uniós szabályozási tengelyét alkotó DMA-ből kiindulva a piaci szereplő által a digitális gazdaságban legfontosabbnak érzékelt megfelelési kérdések beazonosítása és a szabályozási térképen történő elhelyezése.
- A DMA szabályozási rendszerének bemutatása, az ehhez használt és folyamatosan továbbfejlesztett ábrák és táblázatok beépítésre kerültek az értekezésbe (annak 9. és 10. ábrájaként, illetve 2. és 3. táblázataként);
- *A DMA-ből (mint külső jogi környezetből) származó kockázatok legfontosabb forrásai:* a válaszadók itt két fő irányt jelöltek ki. (i) Szinte egybehangzóan vetették fel, hogy a digitális megfelelési kérdések hatókörét (scope of compliance) érintő alapfogalmak értelmezése nem világos számukra, és ez akadályozza a DMA szabályozási megközelítésének elhelyezését a digitális gazdaság uniós szabályozási rendszerében. (ii) A digitális szabályozás területein átívelő megfelelési kérdések problémája a válaszadók kétharmadánál került előtérbe, ennek

kapcsán azt vetették fel, hogy számos olyan kérdéssel találkozunk, amely szinte behalózza a digitális szabályozási térképre felkerült szabályozási területeket. Ebben a tekintetben a kapuóri kötelezettségek (mint megfelelési követelmények) közül a többség a rangsorolást, illetve az interoperabilitást jelölte meg legrelevánsabb elemekként.

Az értekezés egyes fejezetei a beazonosított megfelelési kérdések mentén haladnak, így a második fejezet a digitális megfelelés – mint kialakulóban lévő új jogi „műfaj” – szerepét és problémakörét határolja le. A harmadik és a negyedik fejezet a digitális megfelelési kérdések *hatókörét érintő alapfogalmak* (digitális piacok, digitális ágazat, ökoszisztémák, platformok) értelmezését járja körül. Az ötödik fejezet a *digitális szabályozás területein átívelő megfelelési kérdések* problémáját vizsgálja az kijelölt két konkrét példán (rangsorolás, interoperabilitás) keresztül. A hatodik fejezet a minden korábbinál jelentősebb bizonytalansági faktorról dolgozó szabályozás számára történő *visszacsatolási lehetőségek* fényében vizsgálja a compliance szerepét. Az értekezés ilyen módon pillanatfelvételnél is tekinthető, amely a *DMA hatálybalépése körül felmerülő legfontosabb compliance kérdések* elemzésére fókuszál. Az egyes fejezeteket záró összegzések, valamint az azokban foglalt következtetések a legtöbb esetben egyben további potenciális kutatási irányokat meghatározó problémafelvetéseket is tartalmaznak, melyeknek további részletes vizsgálata a digitális gazdaság további fejlődésének, illetve a most kialakuló digitális szabályozás (így különösen a DMA) jövőben kialakuló joggyakorlatának ismeretében mérlegelendő.

A vállalati szintű jogalkalmazási és szabályozási megfelelési gyakorlatból kiinduló, alkalmazott jogi megközelítésben lehatárolt kérdéseknek a kidolgozása során a kutatás a téma szempontjából releváns, elsősorban az Európai Unió jogalkotásával és joggyakorlatával foglalkozó hazai és külföldi szakirodalom minél szélesebb körű feldolgozására épít. A dogmatikai elemzés terén a jogtudomány területére eső tanulmányok és szakkönyvek mellett a téma gazdasági beágyazottságára tekintettel bevon közgazdasági forrásokat is, és ugyan csak érintőlegesen, de figyelembe vesz egyes a szabályozási változások társadalomra gyakorolt hatását érintő műveket is. Az értekezés nem támaszkodik a jogösszehasonlítás módszerére, kizárólag az elengedhetetlenül szükséges mértékig mutat rá az eltérő jogrendszerek közötti különbségekből fakadó problémákra.

3. KUTATÁSI EREDMÉNYEK

3.1. A DIGITÁLIS COMPLIANCE SZEREPE ÉS PROBLÉMAKÖRE

A compliance az *önkéntes normakövetés* vállalati eszköze és (optimális esetben jogi szempontból megfelelően bizonyítható) megnyilvánulási formája. A compliance a legszélesebb értelemben véve olyan *vállalati magatartásforma*, amely (i) a különböző külső normáknak, valamint (ii) a belső, a vállalat által saját maga által – a stakeholderek, így tulajdonosai, munkavállalói, szerződéses partnerei számára – felállított, részben szintén külső normákon, részben pedig a vállalati kultúrát meghatározó erkölcsi-etikai alapokon nyugvó normáknak történő megfelelést biztosítja. A szabályozási megfelelés, és különösen a digitális compliance terén tett erőfeszítések – jóllehet közvetlenül profitot nem termelnek –, hosszútávon indokolt ráfordításnak számítanak.

Ugyanakkor belátható, hogy a vállalati megfelelés már nem csupán a multinacionális vállalatok sajátos műfajának számít. Amennyiben a hazai digitális vállalkozások illeszkedni akarnak az innovatív értékteremtési folyamatokba, számukra is megkerülhetetlen próbatételt jelent az egyre komplexebb és terebélyesebb nemzetközi, uniós és hazai szabályozó környezet. Tényleges és eredményes lépéseket kell tenniük, működőképes compliance-menedzsmentrendszerrel kell kiépíteniük annak érdekében, hogy egy olyan (i) átlátható, mindenki számára egyértelmű feladatokat és felelősségi köröket kijelölő, (ii) a vállalatvezetés számára a megfelelő információkat hatékonyan és időben előállító rendszert alakítsanak ki és építsenek be a vállalat működésébe, amely bizonyítható módon képes megvalósítani az önkéntes jogkövetést biztosító preventív beavatkozásokat.

A compliance rendszerek alaprétegét adják a kockázatkezelési mechanizmusok. A külső kockázatok között kiemelten szerepel a szabályozási környezet, annak gyors változása pedig kockázatonövelő tényező. A releváns jogi és etikai normák beazonosítását és ezeknek történő megfelelést a vállalati terminológia a *szabályozási megfelelés (regulatory compliance)* fogalmával írja le. Jelenleg ezen belül kialakulóban van egy új fogalom, a *digitális megfelelés (digital compliance)*, amely a digitális vállalkozások működése szempontjából releváns szabályozási környezetre fókuszál.

A megfelelő kockázatfelmérésen és kockázatértékelésen alapuló, majd a *kockázatokhoz megfelelő erőforrások rendelkezésének (risk-tailored resource management)* elve mentén megvalósított lépések csökkentik a jogi környezetből és annak változásából származó kockázatokból keletkező költségeket és károkat. E körben hagyományosan a potenciális jogsértéssel együtt járó szankciók pénzbeli értéke volt a viszonyítási alap. Emellett a bizalmi elem jelentősége miatt a digitális piacokon is kiemelt szerep jut azonban a külső normarendszernek meg nem felelő magatartás nyomán a szervezetről kialakult kedvezőtlen fogyasztói, üzleti partneri, részvényesi, befektetői vagy hatósági véleményből származó *reputációs kockázatoknak*, melyek a jövedelmezőséget alapvetően érinthetik, és a vállalkozás külső megítélésének a kívánatos szinttől való elmaradásában nyilvánulnak meg.

Az innovációval érintett piacok vonatkozásában a fentiekén túlmenően különös jelentősége van annak, hogy a megfelelés biztosítása nem áll meg a vállalat szervezeti határainál, az értékteremtési folyamatok sajátosságainak megfelelően a felelős értéklánc, illetve a felelős ökoszisztéma rendszerébe illesztve vizsgálendő. Az ún. *design thinking paradigm* általános elterjedését is figyelembe véve különösen figyelemreméltó, hogy az antitröszt jogalkalmazás mind erőteljesebben jelentkezett a korábbiakhoz képest újaknak minősülő területeken, így például a termékdesign és az üzleti modell kérdéseiben. Ez egyértelműen abba az irányba mutat, hogy a *preventív szemlélet* azt várja el, hogy a szabályozási compliance már az üzleti tevékenység legkorábbi fázisában, a termék fejlesztését, design folyamatait, illetve a termék kialakítását

érintően az üzleti modellt érintő egyéb döntések meghozatalát megelőzően döntő szempont legyen.

Az értekezés a vállalati versenyképességet meghatározó korlátokat és lehetőségeket összefoglaló ún. *háromlábú stratégiai modellt (tripod model)* vázolja fel. A digitális megfelelést a modellbe beillesztve az intézményalapú szemlélettel fennálló összefüggés kézenfekvő. A digitális megfelelés a külső formális intézményekkel fennálló dinamikus kölcsönhatás révén közvetlen hatást gyakorol a vállalati stratégiára és teljesítményre.

Az intézményalapú megközelítés mellett azonban a digitális compliance a vállalatspecifikus erőforrások és képességek oldaláról nézve is releváns, mivel az innovációs erőforrásokra és dinamikus képességekre is kihat (például a korábbiakban említett design-thinking jogszerű megvalósításának biztosítása révén). A versenyben ugyanakkor a hírnév is erőforrásszerpet tölt be, amennyiben hatékonyan képes a vállalati, illetve terméktulajdonságokat megjeleníteni a versenytársakhoz, illetve a helyettesítő termékekhez képest,¹¹ így nyilvánvaló módon a digitális compliance a reputációs erőforrásokra is közvetlen hatást gyakorol.

Összegezve, a digitális compliance a digitális vállalkozások versenyképességét közvetlenül meghatározó stratégiai tényező. A Collingridge-dilemma a technológiai kérdéseket érintő szabályozás vonatkozásában ráirányítja azonban figyelmet arra a kérdésre, hogy ha a szabályozás nem a megfelelő ütemben, illetve eszközökkel avatkozik be, akkor az korlátozhatja az innovációt és a beruházásokat. Ilyen esetekben *a külső szabályozásnak történő hatékony megfelelés versenyképességre gyakorolt hatása akár ellentétére fordulhat*. A DMA szabályozási rendszerével kapcsolatos kérdések vizsgálata ezért olyan szempontból is szükséges, hogy ha a vállalati működés során a szabályozásra visszavezethető innovációs akadályok feltárására kerül sor, az milyen módon csatornázható vissza a jogalkotás számára.

3.2. A DIGITÁLIS MEGFELELÉSI KÉRDÉSEK HATÓKÖRÉT ÉRINTŐ ALAPFOGALMAK

A DMA a szabályozás lényegét alkotó alapfogalmakat rendkívül bonyolultan, többszörös áttétellel (információs társadalommal összefüggő szolgáltatások – digitális piacok – digitális ágazat) vagy egyáltalán nem (platform) határozza meg. Az egyébként is komplex szabályozott életviszonyoknak és az azokra vonatkozó szabályozási összefüggéseknek a megértését, és a releváns kötelezettségek megfelelési internalizációját ez jelentősen hátráltatja.

3.2.1 DIGITÁLIS PIACOK, DIGITÁLIS ÁGAZAT

Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások fontos jellemzője és ugyanakkor jelentős értelmezési problémák forrása, hogy a digitális gazdaság más szabályaihoz hasonlóan a DMA is *részben technológiai szabályozás, részben pedig technológiai meghatározottságú szabályozás*, már csak annál fogva is, hogy ezeknek a szolgáltatásoknak fogalmi eleme, hogy elektronikus úton valósulnak meg. A compliance számára ez azt a feladatot hordozza magával, hogy a követelményeket már nem csupán a vállalatgazdaságtan nyelvére és a mindenkori operációs modellben kifejeződő „helyi nyelvjárásra” kell lefordítania. Annak érdekében, hogy a technológiai fejlesztések fázisában is be tudjon lépni, a digitális megfeleléssel szemben az is elvárás, hogy az informatika és infokommunikáció nyelvén is el tudja látni a napi problémakezeléshez szükséges szinkrontolmácsolással járó feladatokat.

¹¹ A modell vizsgálata kapcsán érdekes mellékkövetkeztetésként felmerül továbbá az is, hogy az ökoszisztémák rendszerében a modularitáson és interoperabilitáson alapuló együttmozgó rendszer sajátossága révén a helyettesítők mellett a kiegészítők is jelentős piaci nyomást lehetnek képesek kifejteni.

A DMA esetében egy „félrugalmas” alternatíva mentén született meg a szabályozás, amelynek rendszere az alábbi szabályozási elemekből épül fel: (i) az alapvető platformszolgáltatások tételes és zárt felsorolása; (ii) az alapvető platformszolgáltatást nyújtó vállalkozások kapuórré minősítésére vonatkozó mennyiségi és minőségi kritériumok kombinációja; (iii) a közvetlenül alkalmazandó kötelezettségek, amelyek köre egyrészt az automatikusan alkalmazandó „önvégrehajtó” rendelkezésekből, másrészt a szabályozási párbeszédre alapuló kötelezettségekből áll; (iv) a visszacsatolási hurok (*feedback loop*), amely lehetőséget ad az Európai Bizottság számára, hogy piaci vizsgálato(ka)t követően frissítse és naprakészen tartsa a kapuőrökre vonatkozó kötelezettségeket.

A digitális compliance terén a technológiai meghatározottság, valamint a *piaci struktúra* (így például a többoldalú piaci működés) sajátosságaira vonatkozó közgazdasági háttér ismerete mellett a releváns elvárást kifejező norma *jogi-szabályozási kontextusba való beágyazottságának* együttes figyelembevétele szükséges a vállalati eligazodás számára. A digitális piacok fogalmával összefüggő értelmezési nehézség elsődlegesen abból adódik, hogy a DMA olyan felütéssel indul, mintha egy újabb szabályozott ágazati piacszabályozásról lenne szó. Mivel azonban a digitális piacokon tulajdonképpen valójában a piacmeghatározás jelenti az egyik legnagyobb nehézséget, így áttér a piacszabályozási logikáról a „kapuőr-szabályozási” logikára. Tovább árnyalja a képet, hogy a DMA a tárgyi és személyi hatály vonatkozásában kettős rendszert épített ki. Az „általános” hatály megfeleltethető a digitális ágazatnak, melyet az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, illetve ezekre épülő termékek és szolgáltatások alkotnak. A DMA ezáltal azonban annyira kitágítja a szabályozás határát, hogy az parttalanná válik, ezért azután letér a minden az ágazatba tartozó piaci szereplőre kiterjedő klasszikus (elektronikus hírközlésből, gyógyszeriparból, pénzügyi szektorból ismert) szabályozott ágazati logikáról: a fókusz az alapvető platformszolgáltatásokat nyújtó kijelölt kapuőrökre szűkíti. A DMA ilyen módon leszűkített, „konkretizált” hatálya az abban mindenkor felsorolt alapvető platformszolgáltatások körére és az azok vonatkozásában kijelölt kapuőrökre terjed ki, és rájuk nézve keletkeztet kötelezettségeket.

Ehhez képest a digitális ágazat a releváns termékek és szolgáltatások gyors változása és fejlődése révén valójában egy nagyon tág, folyamatos fejlődésben és változásban lévő halmaz. Végül soron egy olyan mozgó értelmezési tartományról van szó, amely nyilván akkor fog előtérbe kerülni és jut jelentőséghez, amikor (i) az új fúziós szabályok alkalmazása során alapvető platformmagatartásnak nem minősülő, de az ágazatba sorolható szolgáltatásokra is kiterjed, és főleg, ha (ii) beindul a DMA rendszerébe beépített felülvizsgálati visszacsatolás alkalmazása, hiszen a frissítés és módosítás szabályai ezen értelmezendők.

Az uniós jogalkotó, mint láthattuk, úgy döntött, hogy a DMA mindenkori alkalmazhatóságát széles körű normák helyett tételes szabályokra alapozza a végrehajtás megkönnyítése és a jogbiztonság növelése érdekében. Mindazonáltal a digitális compliance szempontjából az értelmezés során jelentkező egyik legjelentősebb *koherenciaprobléma* abból adódik, hogy a DMA nem csak az alapvető platformszolgáltatások vonatkozásában nem ad egy átfogó értelmezési keretet, ugyanez a probléma fennáll a kapuőrökre vonatkozó kötelezettségek és tilalmak vonatkozásában is. Emiatt az értelmezés során nehéz az alapvető platformmagatartásokat és a magatartási elvárásokat (i) logikailag rendszerezni és felismerni a köztük fennálló összefüggéseket, illetve (ii) teleológiai értelmezéssel levezetni a DMA céljából. A DMA-ban foglalt huszonnégy tételes magatartási elvárás vonatkozásában az értekezés táblázatos formában a gyakorlat számára is alkalmazható több dimenziós rendszerezést ad (i) eljárási szempontból elkülönítve az automatikusan alkalmazandó „önvégrehajtó” rendelkezéseket, illetve a szabályozási párbeszédre alapuló kötelezettségeket; (ii) a gyakorlat számára is releváns fő tematikai összefüggések mentén csoportosítva a kötelezettségeket (a piaci erő gyakorlásával, annak kiterjesztésével kapcsolatos magatartások; a váltással és a multihominggal összefüggő

rendelkezések; a szélesen értelmezett hozzáférési kérdések; a többoldalú piaci működés által érintett online hirdetési piacok értékláncát érintő garanciális jellegű rendelkezések); (iii) az előbbi rendszerben megjelölve az adatkezeléssel és adatgazdálkodással összefüggő tényállásokat.

3.2.2 PLATFORMOK, PLATFORMSZABÁLYOZÁS

Az európai platformszabályozás, és azon belül a DMA tulajdonképpen az európai digitális gazdasági szabályozási ökoszisztéma egyik tengelye, melynek megközelítése az uniós szabályozási instrumentumok és iparpolitika hagyományából táplálkozik.

A digitális compliance értelmezési kihívásai közé tartozik azonban, hogy a platform, platformszabályozás és platformjog fogalmát ugyan gyakran használja a hazai és uniós gazdasági és jogi szabályozás, azonban a fogalomnak mindmáig hiányzik egy egységes és átfogó definíciója, amely mentén a különböző joganyagokban elhelyezett szabályozási célokat, fogalmakat és eszközöket egységes szabályozási kontextusba lehetne helyezni. A szabályozási előzmények vizsgálata alapján látható, hogy a platform vonatkozásában az uniós jogalkotás a kezdetektől nem célozza az átfogó fogalmi keretek megalkotását, ehelyett problémaközpontú megközelítést alkalmaz, a platformműködés diszkrécióinak megragadásához rendeli a beavatkozási lépéseket. E *problémaközpontú megközelítést* a digitális megfelelés szempontrendszerébe beillesztve az értekezés a platform fogalmának értelmezéséhez annak vizsgálata révén igyekezett közelebb jutni, hogy mely problémákat kíván megoldani az európai platformjog.

Az európai gazdaság versenyképességének szempontból a probléma lényegének tekinthető, hogy *az európai integrációs logikának az egységes piac fogalmában kifejeződő kereskedelempolitikai és iparpolitikai szabályozási hagyományai* hogyan ültethetők át, illetve hogyan fejleszthetők tovább az online térbe helyeződött és rendkívül összetetté vált gazdasági folyamatok környezetében. A platformok mint „magánjellegű” kereskedelempolitikai akadályok, valamint a platformműködés és azon belül is a globális kapuőrök, mint túl nagy gazdasági erővel rendelkező vállalatok, összetett kérdéseket vetettek és vetnek fel abban a tekintetben, hogy az EU-n kívüli nagyvállalatokkal folytatott versenyben a versenyképesség fenntartására irányuló uniós közpolitikai szabályozási együttes milyen elemekből épüljön fel, illetve mely problémák mely közpolitikák területére essenek. A szabályozott életviszonyok terén megvalósuló konvergencia szükségképpen összemosza a szabályozási területek határait is, ezért a korábbi szabályozási logika mentén rendkívül nehéz lehatárolni az egyes gazdasági jelenségeket és beilleszteni azokat az egyes szakpolitikák (versenypolitika, iparpolitika, kereskedelempolitika, ágazati szakpolitikák stb.) hagyományos keretrendszerébe.

A platformok által reprezentált életviszony-csoportok mentén a „*compliance scope*”, azaz a megfelelési hatókör meghatározásában a hagyományos horizontális – vertikális szabályozási elhatárolás meghaladottá vált, a platformjog hatókörének keretrendszerét nem az ágazatok, hanem az ökoszisztémák elemzése révén lehet meghatározni. Az *ökoszisztémákon alapuló compliance-elemzési keretrendszerre történő áttérés* szükségességét megerősíti, hogy a szabályozási ökoszisztémákra épülő paradigmában az európai iparpolitika a digitális iparágakat az egységes európai piacot alkotó 14 ipari ökoszisztéma egyikeként kezeli.

A DMA által kezelt szabályozási kérdéseken túl a platformokkal kapcsolatos további probléma, hogy ezek jelenléte feszültséget keletkeztet a kapcsolódó ökoszisztémákban is, egyebek között az internet ökoszisztémában is. A globális platformok piaci ereje, az audiovizuális OTT szolgáltatások elterjedése és a hálózatsemlegességi elvárások együttesen ezen értékteremtő tevékenység jövedelmeinek és gazdasági terheinek allokációja vonatkozásában jelentős átrendeződést eredményeztek. A technológiai innováció révén mind szélesebb körben elterjedt

OTT szolgáltatások hatásaként beazonosítható egy funkcionális konvergencia-folyamat, amelyet egyrészt a felhasználó ideje és figyelme – mint szűkös erőforrás – határoz meg, másrészt a tartalomfogyasztás határai kitágulnak, a korábban elkülönülő szolgáltatások és tartalmak közötti határok elmosódnak. A funkcionális konvergencia-folyamatok lenyomata leképeződik a tartalom-szolgáltatási értéklánc valamennyi résztvevőjének üzleti modelljének átalakulásában. Ennek eredményeként az értékteremtési folyamatban résztvevő egyes szereplők (így például az internetszolgáltatók, tartalomszolgáltatók, szerzői jogi jogosultak) úgy érzékelik, hogy az általuk hozzáadott értékhez képest a megtermelt jövedelemnek csak aránytalanul kis részéhez jutnak hozzá, és a befektetések megtérülése jóval alacsonyabb.

A platformokkal kapcsolatos harmadik problémakör *a platformok szabályozó, koordinatív funkciójából* vezethető le. Az értekezés platformnak tekint minden olyan működési formát, amely lehetőséget ad arra, hogy az internet alapú összekapcsoltságra (konnektivitásra) és a digitális technológiákra mint infrastruktúrára építve olyan felületek, terek, szolgáltatások jöhessenek létre, amelyek különböző társadalmi és / vagy gazdasági üzleti és / vagy végfelhasználó(i csoport)k között a legváltozatosabb tárgyú és célú kapcsolatteremtést teszik lehetővé. A korábban még elkülöníthető tudásalapú, innovációs és gazdasági ökoszisztémák között mind képlékenyebbé válik a határ, illetve ezek a digitális ökoszisztémák világában mind szorosabban integrálódnak. A digitális gazdaságban az értékteremtés immanens eleme a technológiai és az üzleti innováció, melyek új piaci magatartásokat és működési logikát hoznak magukkal, a digitális ökoszisztémákban az innovációs és értékteremtési dimenziók elválaszthatatlanul összekapcsolódtak. Az összekapcsolódás egy másik dimenziója, hogy egy-egy vállalkozás nem csupán egyetlen ökoszisztémában lehet jelen. A platformoknál ennek nyomán az is megfigyelhető, hogy *akár több, egymással többszörösen érintkező ökoszisztéma közös csomópontját alkotják*, és ilyen esetekben többszörösen rétegzett többoldalú piacok egyidejű koordinációját látják el. Ekkor a platform piaci erejének forrását az általa integráltan szabályozott, befolyásolt ökoszisztémák együttesen adják.

Digitális megfelelési szempontból a platformok belső struktúrája két fő elemzési irányra hívja fel a figyelmet. Egyrészt a digitális vállalkozások részéről a fúziós tranzakciók tervezésnél nem kapuőr digitális vállalkozások esetén is figyelembe kell venni a *DMA új fúziós rendelkezését*, és az annak alkalmazási gyakorlatában alkalmazott kárelméletek jövőben hatását a fúzióértékelésre. A DMA-ban ugyanis a „félrugalmas” beavatkozási eszköztárat kiegészíti a 14. cikkben elhelyezett fúziós szabály. Ennek értelmében a kapuőrnek előzetesen be kell jelentenie az Európai Bizottságnál minden olyan tervezett összefonódást, amelyben a résztvevő felek vagy a céltársaság (i) alapvető platformszolgáltatást nyújt, (ii) a digitális ágazatba tartozó bármely egyéb szolgáltatást nyújt, vagy (iii) lehetővé teszi az adatgyűjtést, függetlenül attól, hogy az összefonódást egyébként a releváns küszöbszámok alapján be kell-e jelenteni az Európai Bizottságnál vagy a tagállami versenyhatóságoknál.

A másik fő megfelelési irány *a digitális ökoszisztémákba történő bekapcsolódás lehetőségének vizsgálata*, amelyet az adott ökoszisztéma szerveződési logikája, az abban kialakult szerepkörök, irányítási, koordinációs és szabályozási struktúrák határoznak meg. Az összekapcsolódó digitális ökoszisztémákban a többszörösen rétegzett többoldalú piacok egyidejű koordinációjában a platformok által betöltött vezetői szerepkör több lehetséges elemből épülhet fel: (i) irányítás (*ecosystem governance*), azaz az ökoszisztéma belső és külső kapcsolatrendszerének koordinációja, az erőforrások belső áramlásának és elosztásának meghatározása; (ii) partnerségek kialakítása, azaz a külső platformokkal, ágazati szereplőkkel, innovátorokkal történő együttműködési keretek meghatározása, (iii) technikai platform-menedzsment: a platformműködés technológiai megtervezése, a platform nyitott vagy zárt jellegének kialakítása és ezzel összefüggésben a komplementer innovációk bekapcsolódási pontjainak biztosítása; (iv) érték-

menedzsment: az értékteremtési folyamatok belső kialakítása, reputáció és bizalom kiépítése az üzleti partnerek és a fogyasztók viszonylatában; (v) fúziós döntések meghozatala.

A belépéssel a digitális vállalkozásoknak el kell fogadniuk a platformok által kialakított *belső szabályrendszereket*, melyek végső soron mintegy egyes önálló jogrendszerként is azonosíthatók. A platformok diszruptív jogi innovációként is felfogható jogi architektúrát hoztak létre, az abban foglalt szerződéses rendszerek, belső szabályok, policy-k, magatartáskódexek betartása érdekében a platform gyakorolja a kikényszerítő erőt, amely a piaci hatalom gyakorlásának egy sajátos szabályozói dimenzióját adja. Megjegyzésre érdemes, hogy e dimenziót valójában erősítik azok a P2B Rendeletben és DSA-ban foglalt elszámoltathatósági és belső (például bejelentési, panaszkezelési és belső vitarendezési elvárásokon alapuló) compliance rendszerek működtetésére irányuló követelmények. Ennek kapcsán egyrészt felmerül a platformok révén megjelenített *transznacionális kikényszerítő erő* és az állami kikényszerítés intézményrendszer viszonyának kérdése, másrészt a platformok belső szabályozói funkciójából adódó kérdések megfelelő szabályozási összefüggésrendszerben történő elhelyezésének kérdése.

Az értekezés egyetért azzal a megközelítéssel, amely egyfajta koordinációs mechanizmusként tekint a platformokra, és ebből kiindulva a bürokratikus szervezettel és a piaccal állítja párhuzamba a platformokat tekintetben, hogy ezek felügyelet és beavatkozás nélkül diszfunkcionális működésbe (monopolizációs folyamatba, ciklikus válságokba, illetve visszaélésekbe, önkénybe) fordulnak át, ezáltal gazdasági és társadalmi veszélyeket és károkat okozva. A platformhatalom – mint felügyelendő potenciális veszélyforrás – diszfunkcionális működésének egyik elsődleges negatív következményeként a felhasználó indokolatlan kiszolgáltatottsága jelölhető meg. A platformra vonatkozóan a koordinációs mechanizmus megközelítést, és a kontrollálatlan (és versenyjogi eszközökkel vitathatóan kezelhető) *platformhatalomból származó veszélyeket a digitális vállalkozások megfelelési gyakorlatának logikájába elhelyezve* néhány további előkövetkeztetés vonható le:

- nehéz meghúzni a platformok koordinációs erejének és hatásának határait, hiszen azok legalább három dimenziót érintenek: (i) a technológiai-infrastrukturális dimenziót, (ii) a gazdasági dimenziót, (iii) társadalmi dimenziót;
- a platformok működése nem különíthető el az értékteremtési folyamatok strukturális változásaitól, a globális értékháló, gazdasági ökoszisztémák kialakulásától: a platform túlhatalma ezért nem csupán a felhasználókkal szemben, hanem az összekapcsolódó értékláncok mentén bekapcsolódó közvetlen és közvetett üzleti kapcsolatokban is jelentősen érvényesülhet;
- a platformok működése a digitális vállalkozások működését elsősorban technológiai-infrastrukturális és gazdasági szempontokból érintik közvetlenül, vagy közvetve, ugyanakkor az üzleti és operatív modellek kialakítása során is tudatában kell lenni a potenciális társadalmi következményeknek, hogy el lehessen kerülni a negatív externália-ként jelentkező esetlegesen akár alapjogokat (például szólásszabadságot) is érintő korlátozásokat;
- a platformgazdaság fejlődését az üzleti és technológiai innováció generálja, és a technológiának és az üzleti, illetve operatív modelleknek a szétválaszthatatlan és kölcsönös összekapcsolódása jellemzi, a konvergenciafolyamatok miatt elmosódnak a korábbi ágazati határok: a szabályozásnak magának és a szabályozás értelmezésének is meg kell küzdenie a gazdasági és technológiai kérdések együttes kezelésével;
- az átfogó platformmeghatározás hiánya azt mutatja, hogy a szabályozó ugyan érzékeli és diszfunkcióként értékeli a platformműködés egyes hatásait, illetve a platformhatalom egyes megnyilvánulásait, azonban még nem érti a mögöttes komplex működést, ezért az ún. Collingrindge-dilemma kapcsán még arra sem lehet meggyőző választ adni, hogy az

innováció tekintetében a szabályozói beavatkozás idő előttinek vagy idő utáninak tekintendő-e.

3.3. A DIGITÁLIS SZABÁLYOZÁS TERÜLETEIN ÁTÍVELŐ MEGFELELÉSI KÉRDÉSEK

3.3.1 RANGSOROLÁS

A rangsorolás a platformok *figyelemgazdasági oldalának* működési logikájába enged bepillantást, ahol a vállalkozások, így a platformok is egymás versenytársai a felhasználók, fogyasztók figyelméért folytatott küzdelemben. Az online elérhető kínálati elemek rangsorolása alapvetően befolyásolja a fogyasztói döntéshozatali folyamatot és a platformokon megjelenő e-kereskedők eredményességét azáltal, hogy az online teret kitöltő információ tömegben biztosítja a láthatóságot és a megtalálhatóságot. A két fogalom nagyon közeli rokonságot mutat, mindkettő valamely tartalomnak vagy információnak az elérhetőségére utal, csak míg a megtalálhatóság valamilyen azonosítható, konkrét és akár ismert térben (például egy e-kereskedelmi piacon) való keresésére utal (mint az az Amazon Buy Box ügynél látható), addig a felfedezhetőség esetén a keresés egy ismeretlen helyre utal (a felfedezhetőség és a megtalálhatóság végső soron kombinálódik a Google Shopping ügyben).

Megfelelési szempontból a megtalálhatóság a *termékdesign* szempontjából központi jelentőségű, mivel összefüggésben áll az információs architektúrával (az online információs környezet szerkezetének kialakításával, értve ezalatt a weboldalak, intranetek, online közösségek és a kapcsolódó beágyazott szoftverek szervezését és címkézését); a felhasználói célok elérését megkönnyítő felhasználói felületekkel; a fogyatékosokkal élők és a korlátozott digitális kompetenciákkal rendelkezők számára az akadálymentes használatot lehetővé tévő kiegészítő eszközökkel és a keresőoptimalizálási szempontokkal.

Szabályozási szempontból először a P2B viszonyokban, azaz a platformok és üzleti partnereik között merült fel, hogy az utóbbiak számára kulcsfontosságú, hogy tisztában legyenek a rangsorolásban mutatott helyezésük okaival és azzal, hogy tudnának-e, és ha igen, akkor milyen módon jobb helyezést elnyerni, akár fizetett rangsorolás segítségével is. A P2B Rendelet a figyelemgazdaság sajátosságaiból eredő új szabályozási igénynek felelt meg, amikor bevezette a rangsorolás fogalmát a tételes jogi szabályozásba. Ennek alapján egyrészt úgy tekinthetünk a rangsorolásra, mint az online közvetítő szolgáltatásokon keresztül kínált áruknak és szolgáltatásoknak biztosított *viszonylagos kiemelésre*, másrészt pedig az online keresőprogramokkal kapcsolatban a rangsorolás *a keresési eredményekhez rendelt relevanciaként értelmezhető*.

A P2B Rendelet szabályainak és az erőfölényes logikára épített antitröszt ügyeknek a vizsgálata alapján levonható a következtetés, hogy a platformok a relatív kiemelés biztosító megtalálhatóságot és felfedezhetőséget érintő designelemek alkalmazásával *az offline világ folyamataitól teljesen eltérő módon* (elsősorban az adatelemzésre építve) a fogyasztói/felhasználói döntések befolyásolása révén erőteljes hatást tudnak gyakorolni (i) versenytársaik láthatóságára, azaz az adott vállalkozás márkáinak vagy termékeinek az adott felhasználói környezetben való megjelenítésére; és (ii) az ökoszisztémában résztvevő üzleti partnerek, így a logisztikai, fulfilment szolgáltatásokban résztvevő vállalkozások működésére.

A DMA-ben a rangsorolás terén előírt *önpreferálási korlát* nyomán a kapuőr minden egyes alapvető platformszolgáltatása vonatkozásában köteles tartózkodni attól, hogy a rangsorolás során a harmadik felekéhez képest kedvezőbb elbánásban részesítse a saját maga által közvetlenül vagy közvetve kínált szolgáltatásokat vagy árukat. A DMA ezáltal igyekszik megragadni az integrált platformmodellek lényegét, amelyben a platformok részben vagy egészben termékeiket vagy

szolgáltatásaikat a fogyasztók, végfelhasználók részére saját vagy az irányításuk alatt álló más entitások alapvető platformszolgáltatásain keresztül nyújtják. Ez az érdekkonfliktust okoz a rangsorolás terén is, hiszen az általuk üzemeltetett, illetve közvetve irányított alapvető platformszolgáltatás infrastruktúráján működő harmadik felekhez képest jobb láthatósági, megtalálhatóság feltételeket tudnak biztosítani saját termékeik/szolgáltatásaik számára. A rangsorolási szabályok értelmezésénél figyelemmel kell lenni arra is, hogy ezek a DMA 6. cikke szerinti, azaz a további pontosítást igénylő, szabályozói párbeszéd körébe tartozó kötelezettségek közé tartoznak. Visszautalva az előző fejezet megállapításaira, érezhető, hogy itt olyan kapuőri kötelezettségről van szó, ahol a jogalkotó nyitva hagyta az ellentétes értékek és érdekek közötti egyensúly esetről-esetre történő megteremtésének lehetőségét.

A rangsorolási szabályok, így a P2B Rendelet, a DSA és az UCPD *tájékoztatási kötelezettségei* is többszörösen összetettek, több különböző rétegből állnak és irányból közelítenek. Ez felveti azt a kérdést, hogy az egyébként is információs túlterheltség mellett működő kereskedők és fogyasztók képesek lesznek-e feldolgozni a rendelkezésükre bocsátott többletinformációkat, illetve tudnak-e megfelelően élni az ezekből származó előnyökkel és védelemmel. A mesterséges intelligencia alapú rendszerek terjedésére is tekintettel a megfelelés szempontjából a jövő fontos kérdése, hogy a rangsorolási feltételeket valóban a feljogosított gazdasági aktorok tudatos és informált döntésein alapuló interakciók sorozatai döntik-e el, vagy adminisztrációs többletteherként – mintegy holt paragrafusként – jelennek meg az általános szerződési feltételek egy újabb mellékletében, tovább növelve az információs zaj okozta feszültséget az érintett partnerek üzleti viszonyaiban. A szabályozás jövője és a kapcsolódó jogalkalmazás csomópontjai végül, de nem utolsósorban természetesen jelentős mértékben függenek attól is, hogyan adaptálódnak az e-fogyasztók új generációi, milyen ütemben fejlődnek az e-fogyasztóknak az eligazodáshoz, illetve a rendelkezésükre bocsátott kötelező tájékoztatások tartalmának megértéséhez szükséges alapvető (adatvédelmi, informatikai és üzleti) ismeretei és digitális kompetenciái.

3.3.2 INTEROPERABILITÁS

Az interoperabilitás a platformműködés egy másik szegmensébe, a technikai infrastruktúra szintjére ad rálátást, ahol az információcserére és az egymással interfészekon keresztül vagy más megoldások révén kicserélt információk kölcsönös felhasználására való képesség határozza meg, hogy mely hardver- és szoftverelemek képesek együttműködni a platform rendszereivel. A platform ebben a keresztmetszetben nézve olyan digitális alapokra épülő architektúra, amelyben az interoperabilitás a platformok működésének minden dimenziójára közvetlenül és közvetve is kihatással van. Amikor egy platform valamely ökoszisztéma (vagy ökoszisztémák közös) csomópontján helyezkedik el, akkor az új belépők számára az adott ökoszisztéma más szolgáltatásaival való interoperabilitásnak, valamint a múltbeli és jövőbeli ökoszisztéma-adatokhoz való hozzáférésnek a hiánya vagy korlátai megnehezítik, hogy ténylegesen versenyezni legyenek képesek.

A DMA (i) számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatások vonatkozásában fennálló *horizontális interoperabilitási*, illetve (ii) a sideloadig és az operációs rendszerekhez történő *vertikális interoperabilitási* szabályainak alkalmazásával összefüggésben a végrehajtási jogi aktusok, illetve az esetlegesen szükséges szabványok kibocsátása és a jogalkalmazás számos olyan fontos adalékkal szolgál majd. Az interoperabilitást övező viták kereszttüzeiben állnak, és a *sideloading* kapcsán kiemelten szóba jönnek a *biztonsági kockázatok*, melyeket maga a DMA is figyelembe vesz, amikor a horizontális interoperabilitási elvárásoknál előírja, hogy a kapuőr által a saját végfelhasználói számára nyújtott biztonsági szintet (így a végpontok közötti titkosítást is)

az interoperábilis szolgáltatások közötti viszonylatban fenn kell tartani és a megvalósítás során a metaadatok szintjén is a szükséges minimumra kell korlátozni a felhasználói adatok kezelését. A vertikális interoperabilitási rendelkezések e téren megfelelő indokolás mellett lehetővé teszik a kapuőrök számára, hogy a feltétlenül szükséges mértékben, arányos intézkedésekkel biztosítsák, hogy a harmadik felek általi hozzáférés ne veszélyeztesse az általuk nyújtott szolgáltatások és rendszerek integritását és lehetővé tegyék a végfelhasználók számára, hogy hatékonyan megvédjék biztonságukat. Látható tehát, hogy az interoperabilitási rendelkezések jövője – érte ezalatt elvárt piaci hatásának megvalósulását – jelentős mértékben függ a biztonsági, titkosítási megoldások sikerétől. A technológiai és biztonsági szint mellett az interoperabilitás sikeres megvalósítása annak is függvénye, hogy az ehhez elengedhetetlenül szükséges *standardizáció* milyen hatást gyakorol az innovációra. A DMA 6. cikke szerinti olyan kötelezettségről van szó, ahol nyilvánvalóan a jogalkotó sem látja, láthatja még át az összes releváns kérdést, itt a jogalkalmazói párbeszéd vélhetően a hatósági, szabályozói tanulási folyamat számára is fontos adalékokkal szolgálhat.

Ezen a téren fontos azt tudatosítani a vállalati megfelelés vonatkozásában (már a visszacsatolási mechanizmusok irányába is előre tekintve), hogy az interoperabilitási feltételek alakulása olyan *fontos feljövőben lévő piacok további fejlődését* is közvetlenül befolyásolja, mint a B2C és B2B IoT szolgáltatások legváltozatosabb köre. A DMA vertikális interoperabilitási rendelkezéseinek kialakításánál a jogalkotó figyelembe vette, hogy a kapuőr nyújthat olyan szolgáltatásokat vagy hardvert, így viselhető vagy más IoT eszközöket, amelyek hozzáférnek egy adott operációs rendszeren (vagy akár virtuális asszisztensen) futó vagy ellenőrzött eszköz hardver- vagy szoftverfunkciójához annak érdekében, hogy erre épülő alkalmazásokat kínáljanak a végfelhasználóknak. Annak érdekében, hogy egy ilyen szituációban versenyképes kínálati elemeket tudjanak kialakítani a végfelhasználók számára, a harmadik fél IoT gyártóknak és szolgáltatóinak ugyanolyan hatékony interoperabilitásra és ezt lehetővé tévő hozzáférésre van szükségük a kapuőri hardver-, illetve szoftverfunkcióhoz. Ezzel összefüggésben az is jelentős, hogy az adatalapú fejlesztésekhez nélkülözhetetlen adatinteroperabilitási rendelkezések a adathordozhatóság, adatmegosztás kérdéseivel összhangban kerüljenek alkalmazásra, hiszen ezek együttesen biztosítják az Európai Adatstratégia megvalósításának, az adatgazdaság fejlődésének előfeltételeit.

Az adathozzáférés – mint az adatalapú működés szempontjából megkerülhetetlen kérdés – az *e-kereskedelem* szempontjából is elsődlegesen releváns, így a DSA-nak az online óriásplatformot és a nagyon népszerű online keresőprogramot üzemeltető szolgáltatókra a rendszerszintű kockázatok kezelése érdekében a kijelölt kötelezettségek adathozzáférési előírásainak összefüggésében is felmerül. A DSA célként tűzi ki az európai és nemzetközi szabványügyi szervezetek által meghatározott önkéntes szabványok kidolgozását olyan interoperabilitási kérdések vonatkozásában, amelyek biztosítják az interfészek, beleértve az API-k ellenőrzési célú hozzáférését, illetve az előbbi hirdetési adattárak nyilvános hozzáférést biztosító interoperabilitását. Az e-kereskedelmi ágazat vonatkozásában nem ez az egyetlen fontos interoperabilitási elvárás, hiszen a B2C szerződéses viszonyokban is nevesítetten megjelenik a szerződésszerűség szubjektív követelményei között. Ahhoz ugyanis, hogy valamely digitális tartalom, digitális szolgáltatás vagy digitális elemeket tartalmazó áru esetében a teljesítés szerződésszerűnek minősüljön, annak rendelkeznie kell a szerződésben előírt funkcionalitással, kompatibilitással, interoperabilitással.

3.3.3 PÁRHUZAMOK

A rangsorolást és interoperabilitást vizsgálva, két olyan szabályozási területet láthattunk „működés közben”, amelyek a digitális világ offline-analógiákkal nem, vagy csak nagyon korlátozottan leírható jelenségeire reflektáltak. Megfelelési szempontból ezek *egymással konkuráló érdekek ütközőzónái*, és a szabályozó és jogérvényesítő hatóság számára pedig a *szabályozói tanulás*, azaz az új szabályozási igények megértésének terepei. Nem véletlen, hogy mindkét terület a DMA 6. cikke szerinti, *szabályozói párbeszéd*en alapuló kötelezettségek érintik. E kötelezettségek értelmezéséhez a DMA 8. cikkében foglalt megfelelési szabályokat kell segítségül hívni. Ennek alapján a kapuőrökkel szemben az az elvárás, hogy az előírt kötelezettségeknek való megfelelés biztosítása érdekében az általuk végrehajtott intézkedéseknek *eredményesnek*, azaz az érintett kötelezettség célkitűzésének elérésére alkalmasnak kell lenniük. De nem hanyagolható el az sem, hogy a DMA 8. cikke azt is elvárja, hogy ezeket szabályozási területeken átívelő megfelelési kérdéseket *az adatvédelemmel, a kiberbiztonsággal, a fogyasztóvédelemmel és a termékbiztonsággal kapcsolatos jogszabályoknak, valamint az akadálymentességi követelményeknek megfelelően kell végrehajtani*.

Megfelelési szempontból a DMA 8. cikke is arra az erősödő tendenciára mutat, hogy bizonyos „digitális magatartások” egyszerre válnak relevánssá nemcsak az antitröszt és a DMA, de számos egyéb jogterület szempontjából is, és így a hatásköri kérdések mellett ugyanazon komplex magatartás egészének vagy egyes részelemeinek kapcsán *a többszörös értékelés lehetősége kiemelt kockázatértékelési szemponttá* válik a több szabályozási területen áthúzódó szabályozási tárgyakkal.

A piaci szereplők számára compliance szempontból a DMA és az antitröszt viszonya az egyik legnehezebben értelmezhető kérdés. A DMA 1. cikkének (5) bekezdése az egységes belső piac fragmentáltságának elkerülése érdekében rögzíti, hogy sem a tagállami jogalkotó, sem a tagállami jogalkalmazó hatóságok nem róhatnak a kapuőrökre további kötelezettségeket azért, hogy „biztosítsák a versengő és tisztességes piacokat”. Egyszersmind azonban rögzíti, hogy a DMA egyetlen rendelkezése sem akadályozza meg viszont a tagállamokat abban, hogy kötelezettségeket írjanak elő egyebek között az alapvető platformszolgáltatásokat nyújtó vállalkozások számára a DMA hatályán kívül eső kérdéseket illetően, feltéve, hogy ezek a kötelezettségek az uniós joggal összeegyeztethetők és nem abból erednek, hogy az érintett vállalkozások a DMA szerinti kapuőri jogállással rendelkeznek.

A DMA 1. cikkének (6) bekezdése ezt követően rögtön rögzíti azt is, hogy ez a tilalom nem akadályozza meg a tagállamokat az EUMSZ 101. és 102. cikkének, és ezeknek a nemzeti jogban megfelelő antitröszt szabályoknak az alkalmazásában, továbbá abban sem, hogy az egyoldalú magatartás más formáit tiltó nemzeti versenyszabályokat alkalmazzanak, amennyiben azokat a kapuőröktől eltérő vállalkozásokra alkalmazzák, vagy amelyek további kötelezettségeket rónak a kapuőrökre. Az elsőre nehezen átlátható szabályozás lényege végső soron abban áll, hogy a tagállamok ugyan nem alkalmazhatják a DMA-t, és a DMA alapján kapuőrként minősített vállalkozásokra nem szabhatnak ki a DMA-val azonos célú többletkötelezettségeket, illetve nem alkalmazhatnak szankciót a DMA megsértése miatt, azonban az uniós vagy nemzeti versenyszabályok alapján ugyanezeknek a magatartási kötelezettségeknek a megállapítására és szankcionálására továbbra is lehetőségük van a nem kapuőr vállalatok vonatkozásában, illetve a kapuőrök vonatkozásában is egyedi versenyjogi jogsértések esetén, *ha egyébként a versenyjogi jogalkalmazás nem ellentétes a DMA alapján kirótt kötelezettségekkel*, illetve azok egységes belső piaci alkalmazásával. Önmagában a többszörös feltételrendszer lekövetése is nehézkes, azonban az sem egyértelmű, hogy ebben az összefüggésben mi tekintendő ellentétesnek. Ellentétes döntések ugyanis elméletileg egyáltalán nem is szülehetnek, hiszen a DMA

kizárólagos alkalmazója az Európai Bizottság. Legfeljebb tehát az lenne ellentétesnek tekinthető, ha valamely tagállami hatóság klasszikus antitröszt jogalapon állapítana meg jogsértést, ez ugyanakkor nehezen kezelhető a DMA 1. cikkének (6) bekezdésének szempontjából, miszerint a DMA nem érinti a tagállami hatóságok részéről az antitröszt szabályok alkalmazását. Versenyjogi ügyekben az EUB hagyományosan oly módon alkalmazta a *kétszeres értékelés tilalmát biztosító ne bis in idem* elvet, hogy megvizsgálta, hogy a különböző eljárások, határozatok által védett jogi tárgyak azonosak vagy különbözők voltak-e, és ha igen, akkor a két párhuzamos eljárás és akár a két bíróság elfogadható volt. Ezt a problémát a DMA akár még ki is küszöbölhette volna, hiszen a (11) preambulumbekkezdésben egyértelműen lehatárolja az általa védett jogi tárgyat az EUMSZ és a nemzeti jogok antitröszt rendelkezései által védett jogi tárgytól, azonban a DMA és a versenyjog különbségét egyelőre nehéz a compliance számára megragadni egy olyan jogszabály esetében, ahol számos kötelezettség mögött a megfontolások a közelmúlt bizottsági ügyeiből származnak.

E gondolatmenet ugyanakkor felveti, hogy a *ne bis in idem* elv esetleges megfontolása nem csak akkor merülhet fel, amikor azonos vállalkozás ugyanazon komplex magatartása miatt esetleg egyszerre indul eljárás a DMA, illetve az uniós vagy valamely nemzeti versenyjog alapján. Az adatalapú működés nyilvánvalóvá tette az antitröszt és az adatvédelem párhuzamos relevanciáját adott magatartások megítélésében, ez megjelent az adatvédelmi és versenyhatósági jogalkalmazás dinamikájában is. A kialakuló európai adatgazdasággal összefüggésben még kérdés, hogy beszélhetünk-e tagállami szinten érvényesülő kvázi „adatvédelmi versenyjog(ok)ról”, illetve milyen változást hoz ebbe a DMA. A rangsorolást érintő kérdések kapcsán a duális (tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra és versenyjogra egyaránt kiterjedő) hatáskörrel rendelkező versenyhatóságok gyakorlatból látható, hogy a versenyjogi fogyasztóvédelem szintén jelen van a „konkuráló” jogterületek között. A DMA technológiai jellegű rendelkezései, így az interoperabilitás is, abba az irányba mutatnak, hogy az innovációval összefüggő új piaci jelenségek, magatartások kapcsán a mesterséges intelligencia, a kiberbiztonság, de akár az akadálymentesség terén is felmerülhetnek *párhuzamos relevanciák*. Vállalati megfelelési oldalról a digitális compliance számára releváns párhuzamos relevanciák beazonosítása, az ebből adódó kérdések tisztázása (védett jogi tárgyak elhatárolása, hatáskörrel rendelkező hatóságok beazonosítása, irányadó tagállami és uniós joggyakorlat vizsgálata) további kutatási területként azonosítható be.

3.4. ZÁRÓ KÖVETKEZTETÉSEK ÉS A HASZNOSÍTÁS LEHETŐSÉGEI

A szerző álláspontja szerint a DMA jelentősége nem kis részben abból adódik, hogy hatályba lépésével egy olyan „visszacsatolási hurok” működését indította be, amely optimális esetben lassan, de folyamatosan növelheti a versenyt az egész digitális szektorban. Természetesen a kézirat lezárásakor még nyitott kérdés, hogy ez a szabályozói bizonytalanságkezelési módszer mennyiben tekinthető sikeresnek, azaz az innovációs változásokra megfelelően reflektáló módszernek. Egyelőre számos kérdés merül fel, egyebek között az iteratív módosítások kapcsán levont következtetéseknél milyen információk figyelembevételére kerüljön sor, mi a visszacsatolási mechanizmus optimális időhorizontja, és mi legyen a feedback mechanizmus során alkalmazandó módszertan (például az Easterbrook-teoréma továbbgondolásra érdemes-e a szabályozói beavatkozások inherens hibáinak megközelítésére).

Ebben a helyzetben a digitális compliance formálódó szakmai területén működő szakembereknek el kell fogadniuk és meg kell küzdeniük a digitális piacok és platformok fogalma kapcsán az átfogó értelmezési keretrendszer hiánya nyomán beazonosított nehézségekkel, és fel

kell készülniük arra, hogy *a releváns innovációs vállalati tapasztalatokat a lehető leghatékonyabban be kell csatornázni a feedback hurokba.*

A digitális compliance-nek ezért a szorosan értelmezett megfelelésben, a belső követelmények kialakításában játszott szerepén túlmenően mind szélesebb körben a vállalaton és a vállalati működés által érintett ökoszisztémá(ko)n belüli mindazon *interaktív feladatokat is el kell látnia, amelyek az innovációt érintő releváns feedback-válaszok előkészítését szolgálják.* Annak elkerülése, illetve kiküszöbölése érdekében, hogy a külső szabályozásnak történő hatékony megfelelés a versenyképességre hátrányos hatást gyakoroljon, a digitális compliance-nek kiemelt „önreflexív” feladatává válik annak vizsgálata, hogy (i) *a hatályos szabályoknak történő megfelelés milyen hatást gyakorol az innovációs folyamatokra,* és (ii) *ezek a tapasztalatok miként csatornázhatók vissza a digitális gazdaság szabályozásába.*

A digitális megfelelésnek nem csupán az a feladata tehát, hogy a külső elvárásokat lefordítsa a vállalat nyelvére, és működő megfelelési rendszerek kiépítésével internalizálja azokat. Az innováció mögötti stratégiai jelentőségű komplex technológiai, informatikai, infokommunikációs, mikro- és makrogazdaságtani kérdéseket vissza is kell tudnia fordítani úgy a jog nyelvére, hogy azok lényege ne vesszen el, de az érvek a visszacsatolási értékelési folyamat során kezelhetők legyenek. Jelenlegi ismereteink alapján a digitális compliance ezzel tud érdemben hozzájárulni, hogy (i) a szabályozói beavatkozás az innováció és a piaci folyamatok alakulását ténylegesen lekövesse, ezáltal (ii) a szabályozást a lehetséges maximális mértékig a megfelelő, ténylegesen azonosítható kockázatokhoz lehessen igazítani, és (iii) végső soron akár *egy rugalmasabb, a digitális gazdaság dinamikájához jobban igazodó és más területeken is alkalmazható szabályozói megközelítés alakulhasson ki.*

4. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN KÉSZÍTETT PUBLIKÁCIÓK

4.1.1 IDEGEN NYELVŰ PUBLIKÁCIÓK

The Legal Framework of Unfair Market Practices in Hungary

In *Law Against Unfair Competition : Towards a New Paradigm in Europe?* (pp. 199-205)

Hilty, Reto M.; Henning-Bodewig, Frauke (szerk.) Springer Netherlands pp. 199-205. Springer Netherlands (2007)

Megjelenés éve: 2007

Information Exchange Going Digital – Challenges to Hungarian Competition Law Enforcement

Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies, 12(19), 111–138. <https://doi.org/10.7172/1689-9024.yars.2019.12.19.6>

Szerzőtárs: Dömötörfy Borbála Tünde

Megjelenés éve: 2019

Antitrust in Data Driven Markets – Hungary

In *Antitrust in Data Driven Markets & Legal Framework for Influencers, Native Advertising and Control over the Use of AI in Marketing* (pp. 171–198).

B. Kilpatrick, P. Kobel, & P. Küllezi (szerk.). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-07422-6_7.

Szerzőtárs: Mezei Péter

Megjelenés éve: 2022

Legal Framework for Influencers, Native Advertising and Control over the Use of AI in Marketing

In *Antitrust in Data Driven Markets & Legal Framework for Influencers, Native Advertising and Control over the Use of AI in Marketing* (pp. 443–457).

B. Kilpatrick, P. Kobel, & P. Küllezi (szerk.). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-07422-6_16

Szerzőtársak: Liber Ádám és Albert Lili

Megjelenés éve: 2022

Gateways to the Internet Ecosystem – Enabling and Discovery Tools in the Age of Global Online Platforms

Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies, 15(26). 131–156. <https://doi.org/10.7172/1689-9024.yars.2022.15.26.6>

Szerzőtársak: Dömötörfy Borbála Tünde és Mezei Péter

Megjelenés éve: 2022

Empowering e-consumers – 2022: The year of Hungarian Consumer Law Going Digital?

Conference book of University of Zagreb, 2nd Zagreb International Conference on the Law of Obligations. Routledge, Taylor & Francis Group.

Elfogadott kézirat, megjelenés alatt

Tudatos fogyasztók nélkül nincs hatékony verseny.

Fogyasztóvédelmi szemle, 2(2), 15–20.

Szerzőtárs: Pálvölgyi Balázs

Megjelenés éve: 2005

A tisztességtelen versenyt érintő jogharmonizációs folyamat a joggyakorlat tükrében

In *Tisztességtelen verseny – fogyasztóvédelem* (pp. 201–279)

I. Vörös (ed.) *Tisztességtelen verseny – fogyasztóvédelem: Egy európai jogi irányelv átültetésének margójára*, Budapest, MTA Jogtudományi Intézet

Szerzőtársak: Balogh Virág és Grimm Krisztina

Megjelenés éve: 2007

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv jogharmonizációjának egyes kérdései

In *Tisztességtelen verseny – fogyasztóvédelem* (pp. 321–401)

I. Vörös (ed.) *Tisztességtelen verseny – fogyasztóvédelem: Egy európai jogi irányelv átültetésének margójára*, Budapest, MTA Jogtudományi Intézet

Szerzőtársak: Balogh Virág és Grimm Krisztina

Megjelenés éve: 2007

A versenyjog határterületei: a vevői erő régi és új szabályai

Magyar Jog, 67.(5.), 276–287.

Szerzőtárs: Dávid Barbara

Megjelenés éve: 2007

Rangsorolás – új szabályozási igény a platformok és az információs túlterheltség korában.

In: *Verseny és szabályozás 2021* (pp 165-201)

P. Valentiny, K. Antal-Pomázi, Cs. I. Nagy, & Z. Berezvai (szerk). KRTK Közgazdaságtudományi Intézet.

Megjelenés éve: 2022

Gun-jumping: a fúziós tranzakciókhoz kapcsolódóan megvalósuló információcsere versenyjogi kérdései

Pázmány Law Working Papers, 2022/4. 1-50.

Megjelenés éve: 2022

Ki fizeti a révést? A konvergens hírközlési szolgáltatók működését meghatározó szabályozási ökoszisztéma aktuális kérdései

In: *Verseny és szabályozás 2022* (pp 266-300)

P. Valentiny, K. Antal-Pomázi, Cs. I. Nagy, & Z. Berezvai (szerk). KRTK Közgazdaságtudományi Intézet.

Szerzőtársak: Csömör Magdolna és Ruzsa Róbert

Megjelenés éve: 2023

Az interoperabilitásra vonatkozó elvárások a digitális piacok szabályozási kontextusában

In: *In Medias Res, 2023. évi 2. szám*

Elfogadott kézirat, megjelenés alatt

5. FÜGGELÉK

NYILATKOZAT

Alulírottak, dr. Doleschall Andrásné dr. Csömör Magdolna és Ruzsa Róbert, mint a „*Ki fizeti a révést? - A konvergens hírközlési szolgáltatók az átalakuló szabályozási ökoszisztémában*” címmel a KRTK KTI által kiadott „*Verseny és Szabályozás 2022*” című kötetben publikált tanulmány társszerzői akként nyilatkozunk, hogy dr. Firmiksz Judit a tanulmány elkészítéséhez 85%-os szerzőségi arányban járult hozzá. A dr. Firmiksz Judit által „*Adatforradalom – verseny – megfelelés*” címmel írt értekezést megismertük, hozzájárulunk a fenti közös publikáció felhasználásához, és egybehangzóan kijelentjük, hogy az értekezésben foglalt és részben átdolgozott kutatási eredmények a szerző saját eredményeinek minősülnek.

Budapest, 2023. június 28.

dr. Doleschall Andrásné dr. Csömör Magdolna

Ruzsa Róbert

Lakcím:

Anyaneve:

Szig.sz.:

Lakcím:

Anyaneve:

Szig.sz.: